

УДК 32.001

Лазечко Х. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА ЯК ПОЛІТИКО – ПРАВОВЕ ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Науковий керівник : асистент Габрусєва Н. В.

«Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького», або так звана «Конституція Пилипа Орлика», яку було проголошено в 1710 році в місті Бендери, є унікальним документом, який дослідники небезпідставно називають однією з перших у світі демократичних конституцій. Головна її ідея — повна незалежність України від Польщі та Росії, при чому кордони з Польщею визначалися по річку Случ, як за часів Богдана Хмельницького. Крім визначення території української держави, цей документ визначав права усіх верств населення України, незалежне становище Запорозької Січі від Польщі та Росії. Гетьман призначався главою держави. Поряд з ним мала діяти Генеральна старшинська Рада, що певною мірою обмежувала владу гетьмана й регулювала його відносини з народом. Крім старшини до Ради мали увійти представники від кожного полку. Державний скарб відділявся від гетьманського, на утримання гетьмана виділялися строго визначені окремі землі та кошти. Полковники та сотники повинні були обиратися демократично — вільними голосами козаків чи сотні. Гетьман зобов'язувався стежити за справедливим розподілом і збиранням державних податків, що сплачувалися козацькими помічниками, селянами, міщанами, купецтвом.

Конституція також закріплювала панівне становище православ'я у майбутній державі і безпосереднє підпорядкування київської митрополії константинопольському патріарху.

Визначальною рисою Орликової Конституції, яка, власне, робить її однією з найдемократичніших серед усіх тогочасних подібних державних актів, є пункти, котрі обмежували гетьманську владу на користь старшинської ради — своєрідного козацького парламенту, до якого мали увійти не лише генеральна старшина й полковники, а й представники Запорожжя та полків — від кожного по одній особі.

Складається Конституція із вступу (преамбули) та статей, що об'єднані у 16 розділів. Вже у вступній частині стильовими засобами бароко схематично викладено "Історію Війська Запорозького і всього руського народу", яка сягає часів заснування попередниці Гетьманщини – Київської Русі.

Конституцію України, одразу по її прийнятті, визнали уряди Швеції і Туреччини. Вона й сьогодні вражає своєю актуальністю й високим правовим рівнем.

Пилип Орлик складав Конституцію з цілковитою упевненістю у швидкому поверненні на Батьківщину, де вона буде мати юридичну силу для всієї України. Тому на момент її укладення вона являлася цілковитою реальністю, а не просто теоретичним проектом. Конституція містила багато цікавих і прогресивних ідей, була на рівні кращих досягнень тогочасної юридичної думки, значно випереджала свій час. Вона була укладена водночас двома мовами: українською і латинською. Проте, слово «конституція», що вжите у назві, ще не мало такого значення, як сьогодні. Отже, є помилкою вважати цей документ конституцією у сучасному розумінні.

Реальної сили Конституція так і не набула, але залишилась в історії як оригінальна правова пам'ятка.